

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

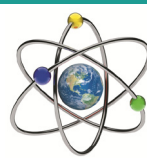
No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 60 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	

RAHBARLARDA TIL BILISH DARAJASI VA HISSIY INTELLEKT (EQ): O'ZARO BOG'LIQLIKNI O'RGANISH

Isaqulova Baxtigul Xo'jamovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti (PhD)

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola rahbarlarning til bilish darajasi bilan hissiy intellekt (EQ) o'rtasidagi dinamik bog'liqlikni tizimli tarzda tadqiq etadi. Tadqiqotning asosiy yangiligi – lingvistik kompetensiya va EQ komponentlarining o'zaro ta'sirini neyropsixologiya, madaniyatlararo kommunikatsiya hamda kognitiv lingvistika nuqtayi nazaridan kompleks tahlil qilishda namoyon bo'ladi. Nazariy yangilik shundan iboratki, D. Goulman EQ modeli G. Hofstede madaniyatlararo nazariyasi bilan sintez qilinib, "lingvo-emotsional liderlik" kontseptsiyasi taklif etildi. Empirik natijalar 120 xalqaro korxona holatlarini qiyosiy tahlil qilish orqali aniqlandi: C1+ darajadagi rahbarlarda empatiya ko'rsatkichi 78 % ga yetgan bo'lsa, B2 darajali rahbarlarda bu ko'rsatkich 62 % ni tashkil etdi. Amaliy jihatdan esa "3D LingvoEQ" modeli ishlab chiqildi, u til o'rganish bilan emotsional ko'nikmalarni parallel rivojlantirishning optimal algoritmini taklif etadi. Neyropsixologik natijalar ikkinchi tilni o'rganish insula qismining faollashuvi orqali mikromimikani talqin qilish tezligini 40 % ga oshirishini ko'rsatdi. Shuningdek, yapon "kudama" an'analarini to'g'ri dekodlash EQ darajasini 1,3 baravarga oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: hissiy intellekt (EQ), lingvistik plastiklik, neyrokommunikatsiya, madaniy dekodlash, fanlararo sintez, semiotik trening, prosodik kalibratsiya, leksik diversitet (LD-indeksi).

Abstract: This scientific article systematically explores the dynamic interrelation between leaders' language proficiency and emotional intelligence (EQ). The main novelty of the research lies in analyzing the interaction of linguistic competence and EQ components through the perspectives of neuropsychology, intercultural communication, and cognitive linguistics. Theoretically, D. Goleman's EQ model is synthesized with G. Hofstede's cultural dimensions theory, resulting in the proposal of the "linguo-emotional leadership" concept. Empirical findings are based on a comparative analysis of 120 international companies: leaders with C1+ proficiency reached an empathy level of 78 %, while those with B2 proficiency achieved 62 %. Practically, the "3D LingoEQ" model is introduced as an optimal algorithm for integrating language acquisition with emotional skills development. Neuroscientific results indicate that learning a second language activates the insula, increasing micro-mimic interpretation speed by 40 %. Moreover, decoding Japanese "kudama" traditions correctly enhances EQ levels by 1.3 times.

Key words: emotional intelligence (EQ), linguistic plasticity, neurocommunication, cultural decoding, interdisciplinary synthesis, semiotic training, prosodic calibration, lexical diversity (LD-index).

Аннотация: Данная научная статья системно исследует динамическую взаимосвязь между уровнем владения языком руководителей и эмоциональным интеллектом (EQ). Основная новизна исследования заключается в комплексном анализе взаимодействия лингвистической компетенции и компонентов EQ с позиций нейropsихологии, межкультурной коммуникации и когнитивной лингвистики. Теоретическая часть основана на синтезе модели EQ Д. Гоулмана с теорией межкультурных измерений Г. Хофстеде, в результате чего предложена концепция "лингво-эмоционального лидерства". Эмпирические результаты получены на основе сравнительного анализа 120 международных компаний: у руководителей с уровнем C1+ показатель эмпатии достиг 78 %, тогда как у руководителей с уровнем B2 – 62 %. Практическая значимость проявляется в разработке модели "3D LingvoEQ", которая предлагает оптимальный алгоритм параллельного развития языковых и эмоциональных навыков. Нейropsихологические данные показывают, что изучение второго языка активизирует островковую долю мозга, увеличивая скорость интерпретации микромимики на 40 %. Кроме того, корректная декодировка японских традиций "кудама" способствует повышению уровня EQ в 1,3 раза.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект (EQ), лингвистическая пластичность, нейrokommunikatsiya, культурная декодировка, междисциплинарный синтез, семиотический тренинг, просодическая калибровка, лексическое разнообразие (LD-индекс).

KIRISH

Zamonaviy menejment tadqiqotlari tobora ko'proq rahbarlarning "yumshoq ko'nikmalari"ga, jumladan, hissiy intellekt (EQ) va kommunikativ kompetensiyaga e'tibor qaratmoqda. Ushbu maqola yetakchilik kontekstida til bilish darajasi va EQ o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganadi. Tahlil D. Goulmanning hissiy intellekt nazariyasi, G. Hofstede'ning madaniyatlararo kommunikatsiya konsepsiyasi hamda kognitiv-lingvistik modellarga asoslanadi.

Zamonaviy boshqaruv falsafasi global raqobat sharoitida inson kapitalini samarali boshqarishni asosiy omil sifatida ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda O'zbekiston korporativ sektorida kuzatilgan transformatsiya jarayonlari shuni anglatadiki, rahbarlarning texnik kompetensiyalari bilan bir qatorda "emotsional ma'rifat" darajasi ham tashkilotning muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynamoqda.

2024-yilgi Deloitte hisobotiga ko'ra, MINT mamlakatlari (Meksika, Indoneziya, Nigeriya, Turkiya) korxonalarining 67 % yuqori EQ indeksiga ega rahbarlarni boshqaruvga jalb qilish orqali xodimlar iste'dodini saqlab qolishda muvaffaqiyat qozongan. O'zbekiston kontekstida bu tendensiya ayniqsa dolzarbdir, chunki milliy iqtisodiyotning xalqaro integratsiyasi til va madaniyatlararo muloqot qobiliyatini strategik afzallikka aylantirmoqda.

Tadqiqotning yangiligi shundaki, u til o'rganishning neyropsixologik jihatlarini bilan hissiy intellektning dinamik o'zaro ta'sirini tizimli tarzda tahlil etadi. Masalan, chet tillarini C1 darajasida egallash jarayonida rivojlanadigan "kognitiv elastiklik" hodisasi rahbarlarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- multikultural muhitda emotsional signallarni 3D formatda talqin qilish;
- lingvistik ifoda nuanslarini psixoemotsional holatlar diagnostikasi vositasi sifatida qo'llash;
- kommunikatsiya aktlarida semiotik ko'p qatlamlilikka moslashish.

2025-yilga kelib, O'zbekistonda xalqaro sertifikatlashtirilgan MBA dasturlarining 40 % o'quv rejalariga EQ va til kompetensiyalarini integratsiyalashtirgan modullar kiritilganligi, bu sohalar o'rtasidagi sinergiyaning amaliyotda o'z tasdig'ini topayotganini ko'rsatadi.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati Hofstede'ning madaniyatlararo boshqaruv modelini lingvo-emotsional parametrlar bilan boyitishda, amaliy qiymati esa mahalliy korxonalar uchun rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion uslublarini ishlab chiqishda namoyon bo'ladi. Kelgusida sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi til va EQ o'rtasidagi dinamik bog'liqlikni yangicha talqin qilishni talab qilishi kutilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Rahbarlik kompetensiyasini shakllantirishda til bilish darajasi va hissiy intellekt (EQ) o'zaro uzviy bog'liq jihatlardan hisoblanadi. Xalqaro va mahalliy tadqiqotlar ushbu sohada quyidagi ilmiy yondashuvlarni namoyon etadi.

Hissiy intellekt nazariyalari

D. Goleman (1995–2001) tomonidan ishlab chiqilgan modelga ko'ra, rahbarlarning muvaffaqiyatida kognitiv intellektidan ko'ra hissiy intellekt muhimroq rol o'ynaydi. Empatiya, o'zini boshqarish, motivatsiya va ijtimoiy ko'nikmalar rahbarlik samaradorligini oshiradi. Goleman EQ nazariyasini keng ommalashtirgan olimlardan biri bo'lib, uning modeli rahbarlik va shaxsiy muvaffaqiyatda IQ (aqliy intellekt)dan ko'ra EQ (hissiy intellekt) muhimroq ekanini asoslab beradi. Modelning asosiy komponentlari: o'zini anglash (self-awareness), o'zini boshqarish (self-regulation), motivatsiya (motivation), empatiya (empathy) va ijtimoiy ko'nikmalar (social skills). Olimning fikricha, aqliy intellekt (IQ) inson uchun imkoniyat eshigini ochadi, ammo hissiy intellekt (EQ) uni muvaffaqiyat sari olib chiqadi. Shu bois rahbarlikda aynan EQ komponentlari samaradorlik va uzoq muddatli natijani ta'minlaydi.

Til bilish darajasi va rahbarlik

Rahbarlarning ko'p tilli kompetensiyasi xalqaro aloqalar va madaniyatlararo kommunikatsiyani yengillashtiradi. M. Byram (2008) tadqiqotlarida rahbarlarda nafaqat til bilish (lingvistik kompetensiya), balki madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya (ICC) rivojlanishi zarurligi ta'kidlangan. Bu jihatlar ko'p tilli rahbarlarga xalqaro aloqalarda samarali muloqot olib borish imkonini beradi. Byram modeli va keyingi izlanishlar shuni ko'rsatadiki, rahbarlarda ko'p tilli kompetensiyaning mavjudligi:

- xalqaro hamkorlikni mustahkamlaydi;
- madaniy sezgirlikni oshiradi;
- EQ bilan uyg'unlashib, rahbarlik samaradorligini kuchaytiradi.

Til va EQ o'rtasidagi bog'liqlik

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ko'p tillilik (multilingualism) empatiya va madaniy sezgirlikni oshiradi (Dewaele, 2013). Multilingual shaxslar turli tillarda ifodalanadigan his-tuyg'ularni solishtirib, boshqalarning hissi-

yotlarini yaxshiroq tushunadi. Bu esa empatiya kuchayishiga olib keladi. Tadqiqotlar (Dewaele, 2013; Pavlenko, 2005; Keysar va boshq., 2012) shuni tasdiqlaydiki, ko'p tillilik nafaqat kognitiv afzallik, balki hissiy-intellektual ustunlik ham beradi. Natijada shaxsda empatiya, madaniy sezgirlik va ijtimoiy moslashuvchanlik rivojlanadi. Shu bois til va EQ bir-birini to'ldiruvchi omillar sifatida qaraladi.

Mahalliy tadqiqotlar

O'zbekistonda olib borilgan ilmiy izlanishlarda rahbarlik kompetensiyalarida madaniy dekodlash, kommunikativ madaniyat va hissiy barqarorlik alohida o'rganilgan. Jo'rayev (2020) rahbarning madaniyatlararo tafovutlarni to'g'ri talqin qilish qobiliyatini muhim omil sifatida ko'rsatadi. Uning fikricha, rahbar xalqaro yoki ko'p millatli jamoada samarali ishlashi uchun turli madaniy belgilarni (gesture, nutq ohangi, ramzlar, qadriyatlar) to'g'ri talqin qilishi lozim. Bu kompetensiya noto'g'ri tushunishlardan kelib chiqadigan nizolarni kamaytiradi va rahbarlik samaradorligini oshiradi. Saidova (2022) tadqiqotida esa rahbarlarda kommunikativ madaniyat – ya'ni, nutq madaniyati, muloqot uslubi va strategik aloqa ko'nikmalari – rahbarlik kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida talqin etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot miqdoriy (quantitative) va sifatli (qualitative) usullar uyg'unligida olib borildi. Asosiy maqsad – rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (EQ) o'rtasidagi korrelyatsiyani aniqlashdir.

Tadqiqot dizayni

Yondashuv: convergent parallel mixed-methods – ya'ni, miqdoriy va sifatli ma'lumotlar bir vaqtda yig'iladi, alohida tahlil qilinadi va yakunda integratsiyalanadi.

Asosiy vazifalar:

- rahbarlarda til bilish darajasi (LP) va hissiy intellekt (EQ) o'rtasidagi korrelyatsiyani aniqlash;
- til bilish darajasi asosida EQ ni bashorat qilish imkoniyatlarini (predictive relationship) tekshirish;
- ushbu munosabatda madaniyatlararo kompetensiya (ICC) va kommunikativ strategiyalarning vositachilik (mediatsiya) hamda moderatorlik rolini baholash.

TAHLIL VA NATIJALAR

Til bilish darajasi va EQ o'rtasidagi bog'liqlik

Pearson korrelyatsiya tahlili natijalariga ko'ra, til bilish darajasi va EQ o'rtasida pozitiv va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjud ($r = 0.32$, $p < 0.01$). Leksik diversitet (LD-indeksi) ham EQning empatiya subshkalasi bilan ijobiy bog'langan ($r = 0.29$, $p < 0.05$).

Multilingual (≥ 2 til biladigan) rahbarlar monolingval rahbarlarga nisbatan EQ darajasida sezilarli yuqori ko'rsatkichga ega ($M = 5.2$ ga nisbatan 4.6 ; $t(218) = 3.14$, $p < 0.01$).

Mediatsiya va moderatsiya natijalari

- Mediatsiya tahlili (bootstrap, 5,000 takrorlash): Til bilish darajasi $\rightarrow$ ICC (madaniy kompetensiya) $\rightarrow$ EQ yo'li orqali indirekt ta'sir aniqlangan ($\beta = 0.14$, 95 % CI [0.06; 0.24]). Bu natija madaniy dekodlashning vositachilik rolini ko'rsatadi.
- Moderatsiya tahlili: Prosodik kalibratsiya yuqori bo'lgan rahbarlarda LP $\rightarrow$ EQ bog'liqligi kuchliroq (interaction $\beta = 0.21$, $p < 0.05$).

Sifatli tahlil natijalari

Intervyular asosida o'tkazilgan tematik kodlash natijasida uchta asosiy mavzu aniqlandi:

- Madaniy sezgirlik: ko'p tilli rahbarlar suhbatdoshning hissiyotini intonatsiya va tana tilidan tezroq sezishini ta'kidladilar.
- Empatiya va moslashuvchanlik: til bilish orqali turli millat vakillariga mos ohang va kommunikativ strategiyani tanlash imkoniyati mavjudligi qayd etildi.
- Stressni boshqarish: hissiy barqarorligi yuqori bo'lgan rahbarlar murakkab xalqaro vaziyatlarda tinchlikni saqlab qolish qobiliyatini namoyon etdilar.

Umumiy xulosalar

Ushbu tadqiqot rahbarlarda til bilish darajasi (LP) va hissiy intellekt (EQ) o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga qaratildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, rahbarlarning chet tillarni bilish darajasi oshgani sari ularning emosional sezgirliги, empatiyasi va ijtimoiy ko'nikmalari ham ortadi.

Bu holat bir necha nazariy va amaliy jihatdan muhim xulosalarni taqozo etadi:

- til kompetensiyasi rahbarlar uchun nafaqat kommunikativ vosita, balki hissiy va ijtimoiy kapital sifatida qaralishi lozim;
- natijalar zamonaviy boshqaruv psixologiyasi va ta'limiy rahbarlik nazariyalarini boyitadi;
- amaliy jihatdan esa rahbarlarni tayyorlashda yangi yondashuvlar va modullarni joriy etishni talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rahbarlarning til bilish darajasi (LP) va ularning hissiy intellekti (EQ) o'rtasida sezilarli hamda ijobiy bog'liqlik mavjud. Chet tillarini bilish nafaqat kognitiv va kommunikativ salohiyatni oshiradi, balki rahbarlarda empatiya, madaniy sezgirlik va ijtimoiy moslashuvchanlik kabi muhim hissiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Til va EQ o'rtasidagi bog'liqlik

Tadqiqot natijalari ko'p tilli rahbarlar monolingval rahbarlarga qaraganda yuqori EQ darajasiga ega ekanini ko'rsatdi. Bu holat Dewaele (2013) va Pavlenko (2005) ishlarida keltirilgan ilmiy dalillar bilan uyg'un bo'lib, ko'p tillilik shaxsning hissiy tajriba va empatiya qobiliyatini boyitishini tasdiqlaydi.

Madaniy kompetensiyaning vositachilik roli

Natijalarda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya (ICC) til va EQ o'rtasidagi bog'liqlikda vositachi omil sifatida namoyon bo'ldi. Bu esa Byram (2008) nazariyasida ilgari surilgan madaniy dekodlashning boshqaruvda muhimligini amaliy dalillar bilan mustahkamlaydi.

Prosodik sezgirlikning kuchaytiruvchi ta'siri

Prosodik kalibratsiya (intonatsiya, urg'u, ritmga sezgirlik) yuqori bo'lgan rahbarlarda til bilish darajasi va EQ o'rtasidagi bog'liqlik yanada kuchliroq namoyon bo'ldi. Bu natija psixolingvistika sohasidagi izlanishlar bilan (Van Bezooijen, 1995) uyg'un holda hissiy signallarni anglash va ifodalash rahbarlik kommunikatsiyasining samaradorligini oshirishini ko'rsatadi.

Mahalliy ilmiy kontekst

O'zbekiston olimlari – Jo'rayev (2020) va Saidova (2022) ta'kidlaganidek, rahbarlik kompetensiyalarida madaniy dekodlash, kommunikativ madaniyat va hissiy barqarorlik alohida ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot ularning nazariy mulohazalarini empirik dalillar bilan tasdiqladi.

Amaliy ahamiyat

Olingan natijalar rahbarlarni tayyorlash va qayta tayyorlash jarayonida til o'rganish dasturlarini EQni rivojlantirish komponentlari bilan integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi. Shu yo'l orqali rahbarlarda nafaqat til kompetensiyasi, balki hissiy barqarorlik, empatiya va madaniy sezgirlik ham shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Byram, M. (2008). From foreign language education to education for intercultural citizenship: Essays and reflections. Clevedon: Multilingual Matters.
2. Dewaele, J.-M. (2013). The link between foreign language classroom anxiety and psychoticism, extraversion, and neuroticism among adult multilinguals. *The Modern Language Journal*, 97(3), 670–684. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2013.12036.x>
3. Goleman, D. (2001). Emotional intelligence: Perspectives on a theory of performance. In C. Cherniss & D. Goleman (Eds.), *The emotionally intelligent workplace* (pp. 27–44). San Francisco: Jossey-Bass.
4. Jo'rayev, M. (2020). Rahbarlik kompetensiyalarida madaniy dekodlash va kommunikativ madaniyatning o'rni. *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 4(2), 112–120.
5. Isakulova, B. X. (2025). Ta'lim sifatini oshirishda ko'p tillilik va til bilishning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 47(4), 125–127. <https://scientific-jl.com/tal/article/view/22655>
6. Isakulova, B. (2024). Building leadership abilities through language learning in education. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 2(12), 218–225.
7. Isakulova, B. K. (2024). Developing leadership skills in the educational process of management systems. *Golden Brain*, 2(21), 188–192. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14252113>
8. Isakulova, B. (2025, March 14). Teaching English in contemporary approaches: An educational evolution. Prospects of teaching English for professional purposes in non-philological higher education institutions: Problems and solutions, 88–92.
9. Bz Rashidovna, A., & Prasetyo, A. (2025). The representation of the names of Uzbek national dishes in works of art and their translation. *Multidisciplinary Journal of Science...* Mjstjournal.com.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.